

POSTANOWIENIE

Dnia 12 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Andrzej Siuchniński

w sprawie **P. G.**

skazanego z art. 258 § 3 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 12 maja 2022 r.,

wniosku obrońcy skazanego o wznowienie postępowania

zakończanego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 5 listopada 2019 r., sygn. akt II AKa [...]

zmieniającym wyrok Sądu Okręgowego w T.

z dnia 8 czerwca 2018 r., sygn. akt II K [...],

na podstawie art. 544 § 2 i 3 k.p.k. w zw. z art. 542 § 3 k.p.k.,

postanowił:

- 1. pozostawić bez rozpoznania wnioszek obrońcy skazanego P. G. o wznowienie postępowania;**
- 2. stwierdzić brak podstaw do wznowienia postępowania z urzędu;**
- 3. obciążyć wnioskodawcę P. G. kosztami sądowymi postępowania wznowieniowego w kwocie 20 (dwadzieścia) złotych.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Okręgowego w T. z dnia 8 czerwca 2018 r., sygn. akt II K [...], zmienionym częściowo wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 5 listopada 2019 r., sygn. akt II AKa [...], P. G. został uznany za winnego popełnienia przestępstw: z art. 258 § 3 k.k. (pkt I wyroku) oraz z art. 12a ust. 2 w zw. z art. 14 ustawy z dnia 2 marca 2001 r. o wyrobie alkoholu etylowego oraz wytwarzaniu wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 31 poz. 353 ze zm.) w zw. z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 305 ust. 3 i w zw. z art. 305 ust. 3 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. oraz przestępstwa skarbowego z art. 65 § 1 k.k.s. i art. 69 § 1 k.k.s. w zw. z art. 37 § 1 pkt 1, 2 i 5 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s. w zw. z art. 8 § 1 k.k.s. (pkt II wyroku) i za to skazany na karę łączną 4 lat pozbawienia wolności.

Orzeczenie Sądu odwoławczego zostało zaskarżone przez obrońcę skazanego kasacją, którą Sąd Najwyższy – postanowieniem z dnia 14 stycznia 2021 r., IV KK 537/20 – oddalił jako oczywiście bezzasadną.

W dniu 21 grudnia 2021 r. (data prezentaty) do Sądu Najwyższego wpłynęło pismo obrońcy skazanego określone jako wniosek o wznowienie postępowania, w którym wniósł on – opierając się na treści art. 542 § 1 i § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. – „o wznowienie na korzyść skazanego P. G. postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w T. (...) z dnia 8 czerwca 2018 r., wydanego w sprawie II K [...], zmienionego częściowo wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] (...) z dnia 5 listopada 2019 r., wydanym w sprawie II AKa [...]” oraz „uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w T. (...) z dnia 8 czerwca 2018 r., wydanego w sprawie II K [...] oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 5 listopada 2019 r., wydanego w sprawie II AKa [...] i przekazanie sprawy P. G. Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania”. Jednocześnie wnioskodawca zwrócił się do Sądu Najwyższego o zażądanie z Sądu Okręgowego w T. akt postępowania karnego prowadzonego pod sygn. akt II K [...] i II K [...] oraz wyznaczenie posiedzenia w przedmiocie rozpoznania wniosku z udziałem stron (art. 544 § 3 k.p.k.).

Formułując powyższe wnioski obrońca skazanego argumentował między innymi, że w przedmiotowym postępowaniu w stosunku do oskarżonego P. G. zaistniały okoliczności z art. 79 § 2 k.p.k., a w związku z tym oskarżony został

pozbawiony prawa do obrony ponieważ w postępowaniu Sądu Okręgowego w T. o sygn. II K [...] (wyłączonym do odrębnego rozpoznania ze sprawy o sygn. II K [...]), reprezentował go obrońca, który był jednocześnie obrońcą oskarżonego w sprawie o sygn. II K [...] P. P., odnośnie których to oskarżonych Sąd, na etapie postępowania przygotowawczego, stwierdził sprzeczność interesów w myśl art. 85 § 2 k.p.k.

Prokurator Prokuratury Krajowej w pisemnym stanowisku z dnia 7 kwietnia 2022 r. wniósł o pozostawienie bez rozpoznania wniosku obrońcy o wznowienia postępowania oraz stwierdzenie braku podstaw do wznowienia postępowania z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Należy w całej rozciągłości podzielić stanowisko prokuratora Prokuratury Krajowej zarówno co do oceny samego wniosku o wznowienie postępowania sporządzonego przez obrońcę skazanego P. G., jak i braku podstaw do wznowienia tego postępowania z urzędu.

Rację ma prokurator, gdy zauważa, że wznowienie postępowania – w razie ujawnienia się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. – może nastąpić wyłącznie z urzędu. Uprawnienie strony do złożenia wniosku o wznowienie ograniczone jest wyłącznie do sytuacji przewidzianych w przepisach art. 540 k.p.k., art. 540a i art. 540b k.p.k. Natomiast wznowienie postępowania na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. wchodzi w grę jedynie *ex officio* (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2005 r., I KZP 5/05, OSNKW 2005, z. 6, poz. 48). Strona nie dysponuje w tym zakresie własnym wnioskiem o wznowienie postępowania karnego. Może jedynie – na podstawie art. 9 § 2 k.p.k. – zasygnalizować sądowi potrzebę podjęcia czynności z urzędu (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 18 grudnia 2007 r., V KO 68/07; z dnia 13 sierpnia 2014 r., III KO 37/14). Pismo procesowe zawierające taką sygnalizację, nie stanowi wniosku o wznowienie postępowania, a więc podlegającego stosownym rygorom oraz procedurze rozpoznania. W związku z tym taki „wniosek” jako niedopuszczalny z mocy ustawy, wymaga pozostawienia go bez rozpoznania (art. 430 § 1 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k. stosowane odpowiednio na podstawie art. 545 § 1 k.p.k.).

Wydanie, związanego za wskazanymi powyżej powodami, rozstrzygnięcia jak w pkt 1 niniejszego postanowienia, obligowało wszelako do rozważenia „wniosku” obrońcy P. G., z uwagi na jego treść i wspierającą go argumentację, jako inicjatywy do analizy przez Sąd Najwyższy sprawy o sygn. akt II K 7/18 Sądu Okręgowego w T. w zakresie dotyczącym skazanego P. G. w kontekście wystąpienia w sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej o jakiej mowa w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.

Również w tej części należało zgodzić się ze stanowiskiem wyartykułowanym przez prokuratora Prokuratury Krajowej w piśmie z dnia 7 kwietnia 2022 r., w którym wyraził pogląd, że na gruncie niniejszej sprawy brak jest podstaw do przyjęcia zaistnienia uchybienia wskazywanego przez obrońcę skazanego, ani też innych uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k., które – zgodnie z art. 542 § 3 k.p.k. – mogłyby stanowić podstawę wznowienia postępowania z urzędu.

W pierwszej kolejności należy stwierdzić, że w realiach przedmiotowej sprawy nie wystąpiły okoliczności, które uzasadniałyby twierdzenie obrońcy, że obrona P. G. w postępowaniu zakończonym prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 5 listopada 2019 r., sygn. akt II AKa [...], miała charakter obligatoryjny, a tylko taka konstatacja uprawniałaby do prowadzenia rozważań przez pryzmat przesłanek określonych w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., w tym również w kontekście sprzeczności interesów oskarżonych objętych postępowaniem w sytuacji reprezentowania ich przez jednego obrońcę.

Zgodnie z powołanym przepisem obrona jest obligatoryjna: w wypadkach określonych w art. 79 § 1 i 2 k.p.k., przy czym w związku z jednoznaczną treścią art. 79 § 3 k.p.k. udział obrońcy jest obowiązkowy w rozprawie oraz w posiedzeniach, w których obowiązkowy jest udział oskarżonego, oraz w postępowaniu przed sądem okręgowym, jeżeli oskarżonemu zarzucono zbrodnię (art. 80 k.p.k.).

W poddanym obecnej ocenie Sądu Najwyższego postępowaniu żadna z powołanych wyżej okoliczności nie wystąpiła.

Skazanemu P. G. nie zarzucono zbrodni, a właściwość sądu okręgowego wynikała wyłącznie z faktu, że jednym z rzutów było przestępstwo kwalifikowane z art. 258 § 3 k.k. (art. 25 § 1 pkt 2 k.p.k.).

Nie ziściła się również jakakolwiek z przesłanek obrony obligatoryjnej o jakich mowa w art. 79 § 1 k.p.k. (wiek – art. 79 § 1 pkt 1 k.p.k., stan fizyczny – art. 79 § 1 pkt 2 k.p.k. oraz stan psychiczny zarówno w chwili czynu – art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k., jak i w toku postępowania – art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k.).

Analiza niniejszej sprawy nie pozwala wreszcie przyjąć – jak to sugeruje w swoim piśmie obrońca – aby w odniesieniu do osoby skazanego wystąpiły „okoliczności utrudniające obronę” w rozumieniu art. 79 § 2 k.p.k.

Okoliczności utrudniające obronę wiążą się przede wszystkim z właściwościami osobistymi oskarżonego, które - co prawda - nie uniemożliwiają realizacji prawa do obrony materialnej bezpośrednio przez samego oskarżonego, ale w znaczący sposób ją utrudniają. Stwierdzenie okoliczności utrudniających obronę bądź ich brak musi być wiązane z właściwościami fizycznymi (wiek, stan zdrowia, sprawność poszczególnych narządów zmysłów), psychicznymi (stopień sprawności umysłowej, zaradność lub nieporadność) oraz intelektualnymi (stopień inteligencji ogólnej, wiedzy w dziedzinie stanowiącej materię przedstawionych zarzutów) konkretnego oskarżonego w zestawieniu z treścią zarzutów mu przedstawianych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 2008 r., V KK 32/08; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2013 r., III KK 330/12; tak też: K. Eichstaedt (w:) D. Świecki (red.): Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2017, t. I, s. 399).

Nawet przyjęcie, że sprawa jest skomplikowana pod względem faktycznym lub pod względem prawnym – czego również nie można w tym wypadku stwierdzić, pomimo subiektywnego przekonania autora sygnalizacji – samo przez się nie może zadecydować o przyjęciu przez organ procesowy istnienia przesłanki obrony obligatoryjnej, określonej w art. 79 § 2 k.p.k. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2004 r., II KK 277/02, OSNKW 2004, z. 4, poz. 43).

Najistotniejsze, w kontekście twierdzeń obrońcy zawartych w jego piśmie procesowym, jest jednak to, że konstytutywnym elementem obrony obowiązkowej – na podstawie z art. 79 § 2 k.p.k. – jest ocena sądu wyrażona w postanowieniu, że obrona jest niezbędna ze względu na wskazane wyżej okoliczności. Dopóki taka decyzja nie zapadnie, mimo że są nawet spełnione warunki do ustanowienia obrońcy, nie ma mowy o obronie obowiązkowej. Obowiązek posiadania obrońcy

powstaje od momentu wydania postanowienia, w którym sąd uznał obronę za niezbędną (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2007 r., V KK 403/06; z dnia 9 stycznia 2013 r., III KK 330/12; z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV KK 88/14). To sąd decyduje, czy oskarżony musi mieć obrońcę ze względu na okoliczności utrudniające obronę. Tylko niewykonanie przez sąd własnej decyzji rodzi skutki z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2012 r., III KK 371/11; tożsamo K. Eichstaedt, *op. cit.*, s. 400; R. A. Stefański (w:) R. A. Stefański, S. Zabłocki (red.); Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 1-166, Warszawa 2017, t. I, s. 910 i nast.). Tak więc obrona uregulowana w art. 79 § 2 k.p.k. ma charakter względnie obowiązkowy, gdyż jej istnienie jest zależne od decyzji sądu. Trafnie ujął to Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 1 marca 2016 r., IV KK 6/16: „o zaistnieniu bezwzględnej przyczyny odwoławczej, o jakiej mowa w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 79 § 2 k.p.k., można mówić jedynie wtedy, gdy sąd, przed którym toczy się postępowanie uzna, że oskarżony obrońcę mieć musi ze względu na okoliczności utrudniające obronę, a następnie prowadzi postępowanie nie wyznaczając obrońcy z urzędu, pomimo że oskarżony sam obrońcy nie ustanowił. Dla stwierdzenia, że ta bezwzględna przyczyna odwoławcza wystąpiła, nie wystarczy zatem wykazać, iż w realiach rozpatrywanej sprawy zachodziły przesłanki obrony obligatoryjnej, o jakiej mowa w art. 79 § 2 k.p.k. Obligatoryjność obrony powstaje bowiem dopiero w wyniku sądowego uznania, że oskarżony musi mieć obrońcę”.

W niniejszej sprawie, co jednoznacznie wynika z jej akt, tego rodzaju sądowa decyzja o uznaniu obrony za obowiązkową w oparciu o przepis art. 79 § 2 k.p.k. nie zapadła. Tym samym nawet stwierdzenie sprzeczności interesów skazanego P. G. z oskarżonym P. P., reprezentowanych na pewnych etapach postępowania przez tego samego obrońcę (adw. S. G.) nie mogło skutkować uznaniem, że wystąpiło uchybienie określone w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., lecz co najwyżej mogło wskazywać na względną przyczynę odwoławczą (art. 438 pkt 2 k.p.k.) w postaci obrazy art. 6 k.p.k. w zw. z art. 85 § 1 k.p.k., to natomiast nie mieści się w katalogu podstaw wznowieniowych z art. 542 § 3 k.p.k. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2020 r., II KK 295/20).

Należy wreszcie, i to wyłącznie na marginesie, gdyż powody wydanej przez sąd wznowieniowy decyzji podane zostały powyżej, zgodzić się z prokuratorem, że wznowienie postępowania w niniejszej sprawie w oparciu o regulację art. 542 § 3 k.p.k. nie mogłoby nastąpić również z przyczyny wymienionej w art. 542 § 4 k.p.k., ponieważ kontrola postępowania prowadzonego w tej sprawie w stosunku do skazanego P. G. w zakresie wystąpienia bezwzględnych przyczyn odwoławczych została już przeprowadzona przez Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym.

Jak to zauważono we wstępnej części niniejszego uzasadnienia postanowieniem z dnia 14 stycznia 2021 r., IV KK 537/20, Sąd Najwyższy uznał kasację wniesioną przez obrońcę P. G. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 5 listopada 2019 r., sygn. akt II AKa [...], a więc tego samego orzeczenia, które objęte jest obecnie rozpoznawaną sygnalizacją, za oczywiście bezzasadną.

Oddalenie kasacji obrońcy P. G. w trybie art. 535 § 3 k.p.k. przesądza, że brak wystąpienia przesłanek z art. 439 § 1 k.p.k. stwierdzone zostało już przez Sąd Najwyższy w toku postępowania przeprowadzonego w oparciu o przepisy Rozdziału 55 Kodeksu postępowania karnego.

Nie ulega wątpliwości, że Sąd Najwyższy, będąc zobowiązany w postępowaniu kasacyjnym z urzędu do zbadania kasacji w zakresie uchybień z art. 439 k.p.k., niezależnie od tego czy były one przez skarżącego podnoszone, oddalając kasację, uznał, że orzeczenie kończące prawomocnie postępowanie, którego wznowienia skazany oczekuje, nie było dotknięte bezwzględną przyczyną odwoławczą (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 30 stycznia 2020 r., V KZ 73/19; z dnia 18 lutego 2021 r., V KO 131/20). Podkreślić przy tym trzeba, że sygnalizowana przez obrońcę skazanego potrzeba wznowienia postępowania nie opiera się na okolicznościach, które ujawniłyby się już po zakończeniu postępowania kasacyjnego.

W kontekście przedstawionej wyżej argumentacji bez znaczenia pozostają więc twierdzenia autora wniosku sygnalizacyjnego i wskazywane przez niego uchybienia, ponieważ naruszenia tego rodzaju, jeżeli występują, mają jedynie – co już zauważono wcześniej – charakter względnych przyczyn odwoławczych z art. 438 pkt 2 k.p.k., a więc nie mieszczących się w katalogu podstaw do wznowienia postępowania z urzędu.

O kosztach sądowych postępowania wznowieniowego rozstrzygnięto na podstawie art. 639 k.p.k.

Uwzględniając powyższe orzeczono jak na wstępie.

a.s